

**Aen-Merckingen Van Den Eerw. P. Cornelius Hazart,
Priester der Societeyt Jesv.**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1662

II. Aen-Merckingehe. Op de tweede Questien. Of Hieronymus het ontsteken van lichten by klaren daghe voor de Reliquien als goet heeft herkent.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71393](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71393)

II. AEN-MERCKINGHE.

Op de tweede Questie.

Of Hieronymus het ontsteken van lichten by klaren daghe voor de Reliquien als goet heeft herkent.

D. Cabeljau in sijn Memory-boeck Pag. 601, seght dat neen: Hy en prijst het niet, seydt hy/ als een goet werck in hem selven.

Wy en hebben oock noyt gheleert/ dat dit ontsteken van keerssen/ in sijn selven een goet werck is/ maer wel/ wannect het tot een goet eynde/ ofte met een goet ooghmerck gedaen wert. Ende alsoo segghe ick dat het den H. Hieronymus, alleen heeft gheapprobeert/ ende booz goet ghehouden/ niet alleen booz soo veel als t'particuliere personen aengaet/ maer oock in't ghemeeen.

Van de particuliere personen en kan niemant twijffelen/ die de woorden Hieronymi oock met een ooghslagh alleen insiet. Want hy seydt:

Ten eersten, dat sommighe particuliere personen de welke keerssen ontstaken by klaren daghe booz de Reliquien der Martelaren/ den jever Godts hadden, doch niet nae de wetenschap: Waerom eenen seber? om dat sy keerssen ontstaken booz de Reliquien; ende desen seber noemt Hieronymus eenen goddelijcken jever. Ergo eenen goeden (want t'ghene goddelijck is/ moet nootsakelijck goet sijn) Ergo het ontsteken van keerssen booz de Reliquien der Martelaren by klaren daghe/ hout Hieronymus, in dese personen booz goet/ ende goddelijck.

Maer hoe noemt hy desen seber niet nae de we-

P

ten-

enschap / om dat dese particuliere personen soo slecht / ende onwetende waren / dat sy meynden dat de Martelaren kosten verlicht werden / ende licht van noode hadden : waer op Hieronymus seght : De Martelaren en hebben gheen licht van doen. **Daerom nochtang en liet den iever in sijn selven niet goet te wesen / ende als goddelijk gheapprobeert van Hieronymus , om dat dit ooghtmerck booztquam / niet upt ercheydt / ofte quaer ghe moet / maer upt eene slechtighepdt / ende onwetenthepdt.**

Ten tweeden. Hy stelt dit ontsteken van keerssen booz de Reliquien / neffens de saldinghe die Magdalena ontrent Christum ghebruyckt heeft / van de welcke hy seght / dat sy van *Christo* is ontfanghen gheweest als eene devotie des herten , om dat sy ghedaen wiert ter eeren van *Christus* : Ergo / wilt hy segghen / dit ontsteken der keerssen van dese particuliere personen moet mede aenghenomen worden / als eene devotie des herten , om dat het gheschiedt ter eeren vande Martelaren : **Waerom hy oock seyt : Sy doen dat ter eeren vande Martelaren : wat is daer aen verloren ? Nu de devotie van Magdalena buyten twijffel was goet / ende wiert booz sulcks aenghenomen van *Christo* : Ergo / als Hieronymus , dit ontsteken van keerssen vergelijckt by de saldinghe van Magdalena , soo moet hy het selven houden booz goet / ende mede approberen. In dier boeghen / dat hy niet alleen en begheert / soo D. Cabeljau seydt / dat men sulcke devotarisen daerom niet seherpelijk moet deurstrijcken , maer oock datmen de daet selve moet houden booz goet / ghelyck de daet van Magdalena is ghedonden gheweest van *Christo*.**

Als nu Hieronymus van dese personen in't besouder ghesproken heeft / ende (hare onwetenthepdt gheexcuseert hebbende) het ontsteken van keerssen / oock met die meyninghe / met de welke sy r'selbe deden / hadde ghepresen / het selve eenen goddelijcken iever / een devotie des herten ghe-

ghenoemt hadde/ soo gaet hy dat selve werck opstellen/ prijsen/ ende booz goet appzoberen in het ghemeen.

Ten eersten seyd hy soo generael als hy kan: Alle de ghene die wasse keerffen ontsteken, hebben loon naer haer gheloove, soo den Apostel seydt: *Een jehelijck sy in sijn ghemoet ten vollen verjekert*: als hy seyht ALLE, ende EEN IEGHELYCK, is dit niet ghesproken in't generael?

Ten tweeden seyd hy: Moghen wy Godt met de selve eere niet achtervolghen (dat is met het ontsteken van keerffen) met de welke de Afgoden vereert sijn geweest? ende op dat hy sou toonen dat hy nu niet meer en spreekt van eenighe particuliere persoonen / maer van alle Christenen in't ghemeen/ soo seyd hy te hozen: Ick bekenne dat wy allegaer (dat is immers soo generael alst kan wesen) afgekomen sijn vande Heydenen, want wy en worden gheen Christenen gheboren, maer herboren; Moghen wy Godt met deselve eere &c. is dit niet opentlijck ghesproken van alle Christenen / ende gheseydt/ dat sy allegaer mochten keerffen ontsteken by claren daghe / ende dat dit was Godt eere betwijfen? is dit wederom het ontsteken van keerffen/ in't ghemeen/ niet appzoberen als goet?

Ten derden seght den H. Hieronymus: Het ontsteken van keerffen by claren daghe wiert by de Heydenen ghedaen voor de afgoden, daerom moet het vervloecht werden, by de Christenen gheschiedt het voor de Martelaren daerom moet het aenghenomen werden: Hoe en appzobeert hier Hieronymus niet het ontsteken van keerffen niet booz goet / aenghesien dat hy seydt dat het MOET aenghenomen werden: Ende om te thoonen dat hy dit verstondt van een ghemeen ghebruyck / daerom voeghter hy daertelijck by het exempel van alle de kercken vanden Oosten; hier mede te kennen ghebende dat hy niet alleenlijck en appzobeerde het ontsteken van keerffen als een ghemeen ghebruyck booz de Reliquien/ maer oock sonder Reliquien.

Hier en kan ick niet booz hy gaen een leelijcken mislagh van D. Cabeljau, ick en wille niet segghen bedroggh: Hy citeert eerst mijn eyghen oeffettinghe van Hieronymi woorden uyt mijn Staeltje ghetrocken Pag. 27. 28. onder andere dese volghende: Want oock daer gheen Reliquien der Martelaren en zijn, worden keersien ontfeken &c. Dit sijn mijne eyghen woorden die ick ghetrocken hebbe uyt Hieronymus, ende klaer uyt ghedrukt staen in mijn Staeltje waer uyt D. Cabeljau de selve heeft oberghestelt in sijn Memory boeck Pag. 600.

Daer en tusschen / soo gaet my D. Cabeljau een wepnigh daer nae Pag. 601. beschuldighen van ontrouwighheyt / dat ick de woorden van Hieronymus niet wel en soude opgehaelt hebben: want seyd hy / hy heeft achterghelaten dese woorden: SONDER RELIQUIEN DER MARTELAREN. Seght D. C. dat ick die woorden van Hieronymus hebbe achterghelaten? Ick gheloobe D. Cabeljau, dat ghy my hier ober beschuldighende / moet gesuft / ofte ghedroomt hebben. Hebt ghy dan bergheuten / dat ghy mijn eyghen woorden een blad te bozen hebt bygebracht / ende daer onder dese: OOCK DAER GHEENE RELIQUIEN SYN? Daer seght ghy klaer / dat ick de selve boorzbrenghe: ende hier seght ghy nu / dat ick de selve hebbe achterghelaten: Of meent ghy mischien / dat dese woorden: Oock daer gheene Reliquien en sijn, soo veel kracht niet en hebben / als dese: Sonder eenighe Reliquien? My aengasende / my dunckt dat de eerste meer kracht hebben / ende de eyghen woorden sijn van Hieronymus; ofte ten minsten niet meer en verschillen / als een kranck wijf / ende siecke vrouwe.

Hier mede niet te breden wesende / soo herhaelt ghy noch eens desen mislagh / ende seght: Ick vermoede dat P. Hazart, dit, sonder Reliquien der Martelaren, sal hebben overslagen, om dat het schijnt te konnen dienen tot bewijs, van dat men op die tijdt in alle Kercken van't Oosten van geen Reliquien te bewaren jet gheweten heeft.
Hebbe

Hebbe ick hier niet meer reden/ om te segghen/
dat ick my schame ober eenē soo groben mislagh/
als D. E. boven heeft ghehadt om t' selve te seg-
ghen/ ober een mislagh die ghy seyd/ dat ick be-
gaen hadde ten opsichte van Tertullianus? hebbe
ick hier niet meer materie om upt te roepen/ als
D. E. Wat kander grober wesen/ als eerst de
woozden selve te stellen/ ende een wepningh daer
naer te segghen tot d'ymael toe/ dat ick de selve
hebbe achter ghelaten, ende overgheslaghen, niet ten
vollen aen gheteyckent &c. ende hier ober my te be-
schuldinghen van ontrouwicheydt? Hoe hebt ghy
u hier dus misgrepen? uw' vermoeden oock D.
Cabeljau is een groot abuyg/ ende uwe slot-reden
die ghy daer upt treckt/ noch meer:

Want hoe volght dit? Hieronymus seght/ dat
men in alle Kercken van't Oosten lichren ont-
stact by clare daghe/ OOCK sonder Reliquien der
Martelaren? Ergo hier upt volght/ dat men
op die tijdt in alle Kercken van't Oosten van
gheen Reliquien te bewaeren set ghetweten
heeft? hoe volght dit?

'Tis eben of ick sepde: D. Cabeljau studeert
OOCK sonder boecken: Ergo hy en heeft gheene
boecken: Ter contrarien/ dat woozden OOCK,
gheest te kennen/ dat hy altemet sonder boec-
ken/ altemet met boecken studeert: ende dat hy
eenighe boecken heeft: alsoo is hier mede.

Immers dit is seker/ ende blijkt vooz de
oogh van de ghene/ die maer lesen kan/ dat D. Ca-
beljau hier van alle kanten ghebadt/ ende gheban-
ghen wert.

Ten eersten in sijne beschuldighen, ten opsichte
van mijne ontrouwicheydt/ want die is ooghe-
blyckelijck valsch/ soo men boven kan sien.

Ten tweeden in sijn vermoeden, want dat is ber-
metelijck/ de wijle het op een valsch fundament
ghefondeert is.

Ten derden in sijn Slot-reden, want die en
bestaet niet: Ende boven al is het schande-
P 3 Wijk/

lijck / dat hy sich selven soo teghen strijdt / ende bebecht.

Laet dan *D. Cabeljan*, ende uw' vermoeden, ende uw' slot-reden haeren / ende verschoont u van uwe valsche beschuldiginghe / die ghy ten opsichte van my hebt begaen.

Verhalben / en seght niet meer / dat Hieronymus bekendt / dat gheen ghebruyck was in de Kercke by claren daghe wasse keerffen / ontsteken, ende dat hy dit niet en hout voor een goet werck; Ghy zyt nu van contrarie in dese twee booz-gaende Aen-merkinghen, overtuygh: uwe argumenten hebbe ick te uere ghedaen; rechtse wederom op / indien ghy hout; mijne clare bewijfen / uyt de eyghen woorden van Hieronymus hebbe ick daer teghen gestelt; smijts om verre / indien gy het machtrigh zyt; doch niet / alsoo ghy somtijlen doet: Men soude *Hieronymus* soo connen verstaen; ofte / *Hieronymus*, seght: Wy en ontsteken gheen wasse keerffen by claren daghe &c. dat is maer by t'sijne willen blijven / ende niet aensien wat de opwozpinghe was van *Vigilantius*, ende wat reden hy by-bracht om te berispen / datter t'sijnen tijde / een groote menigthe van keerffen (*moles cereorum*) by claren daghe wierden ontsteken: Antwozdt precies op mijne bewijfen / redeninghen / ende slot-redenen / de welke niet versierdelijk, soo ghy seght / maer wettelijk, ende nootfakelijk uyt de woorden Hieronymi bloepen.